

ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଓ ଲୋକସାହିତ୍ୟ

M. A. in Odia, 3rd Semester, paper :ODI -302

ଡକ୍ଟର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଖୁଲି

ଅଧ୍ୟାପକ

ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ

ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

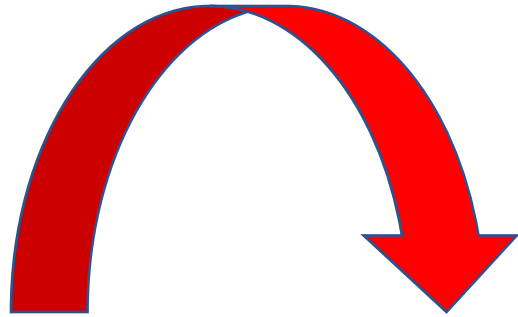
ବ୍ୟାସ ବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର

ତାରିଖ: 03.08.2022

ଲୋକସଂସ୍କୃତି

- ଉପକ୍ରମ
- ପରିଭାଷା
- ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ
- ବିଭାଗୀକରଣ
- ନିଷ୍ପତ୍ତି
- ପଠନ ସାମଗ୍ରୀ

ଉପକ୍ରମ: Folklore

ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ:

- ଫୋଲ୍ ଲୋର୍ (Folklore)

ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ:

- ଲୋକସଂସ୍କୃତି
- ଲୋକବିଦ୍ୟା
- ଲୋକଯାନ
- ଲୋକଧାରା
- ଲୋକାଚାର
- ଲୋକବିଜ୍ଞାନ
- ଲୋକଚର୍ଯ୍ୟା
- ଲୋକଜ୍ଞାନ
- ଗ୍ରାମ ସାହିତ୍ୟ

ଲୋକ ଶିକ୍ଷାର ଉତ୍ତମ ସମ୍ମାନ:

ଉତ୍ତମ

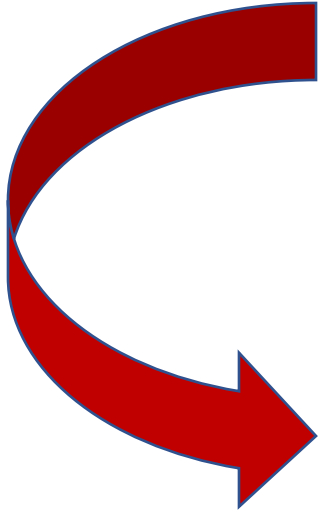
1. ରକ୍ତଦେଦ
2. ଜୈମିନୀୟ ଉପନିଷଦ
3. ଐତରେୟ ଉପନିଷଦ
4. ସଂସ୍କୃତ ମହାଭାରତ
5. ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବତ ଗୀତା
6. ଅଗ୍ନିପୁରାଣ

ବ୍ୟବହାରିକ ଅର୍ଥ

1. ଜ୍ଞାନ/ ଭୁବନ
2. ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ମାନବ
3. ଭୁବନ
4. ଜନତା
5. ସାଧାରଣ ଲୋକ
6. ସଂସାର

ପରିଭାଷା/ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ:

- ସଂସ୍କୃତି ପରମ୍ପରା ଗତ ଜ୍ଞାନର ଏକ ସଂଗଠିତ ରୂପ ।
- “ସଂସ୍କୃତି ଏକ ଜଟିଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଯେଉଁଠି ଜ୍ଞାନ, ବିଶ୍ୱାସ, ରୀତି, ନୀତି, ବିଧି, ନିୟମ, କଳା ତଥା ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ ହିସାବରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଆଦର୍ଶ ନିହିତ ଥାଏ ।
(**A.B. Tylor**)
- ଆଦିମ/ ଆଧୁନିକ / ସଭ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରୀ ଗଦ୍ୟ, ପଦ୍ୟ ମୂଳକ ସୃଜନ କର୍ମ ହେଉଛି ସଂସ୍କୃତି । (**Jones Balys**)
- ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ବିଜ୍ଞାନ, ଚିକିତ୍ସା, ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ରୂପ ପାଉଥିବା ଆଦିମାନବିୟ ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି (**Sophia Burne**)
- ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ମୌଖିକ ରୀତିରେ ପରମ୍ପରାରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହି ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । (**Stith Thompson**)

ଲୋକସଂସ୍କୃତି

- ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା/ ଚଳଣି
- ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ
- ପାରମ୍ପରିକ ସଂସ୍କାର
- ଲୋକସାହିତ୍ୟ
- ଲୋକକଳା
- ଜୀବିକା ଜୀବନ

ବିଭାଗୀକରଣ: (Stith Thompson କୁ ଅନୁସାରେ)

1. ଲୋକସାହିତ୍ୟ/ ମୌଖିକ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

- କାହାଣୀ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ପୁରାଣ କଥା
- ଗୀତ
- ଲୋକବାଣୀ

2. ଚଳଣି

- ଋତୁ ଅନୁସାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ
- କୃଷି ସମ୍ବନ୍ଧିତ ରୀତିନୀତି
- ଲୋକ ଚିକିତ୍ସା
- ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ

ନିସ୍ପର୍ଷ:

- ପ୍ରଥମେ ୧୮୪୭ ମସିହାରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗବେଷକ ଜନ୍ ଅମ୍ପସନ୍ folklore ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ।
- ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଲୋକସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଯୁଗୀୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ସର୍ବ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ନିତ୍ୟନୂତନ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଲୌକିକ ପରମ୍ପରାରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହେ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ମାନବୀୟ ଅନୁଭବ ସମୂହର ମୌଖିକ ପ୍ରକାଶ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ଲୋକ ସମୂହର ଅସ୍ଥିତା ସୂଚକ ବିଷୟ ।
- ଲୋକସଂସ୍କୃତି ବ୍ୟବହାରିକ ଜ୍ଞାନ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

ପଠନ ସାମଗ୍ରୀ:

1. ପ୍ରଧାନ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, ଲୋକସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱରୂପ ଓ କଳାରୂପ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, କଟକ, ୨୦୦୪
2. ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର, ଲୋକସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, କଟକ, ୧୯୯୫
3. Bascom William, Contribution to Folkloristics, Archana Publications, Meerut, 1981